

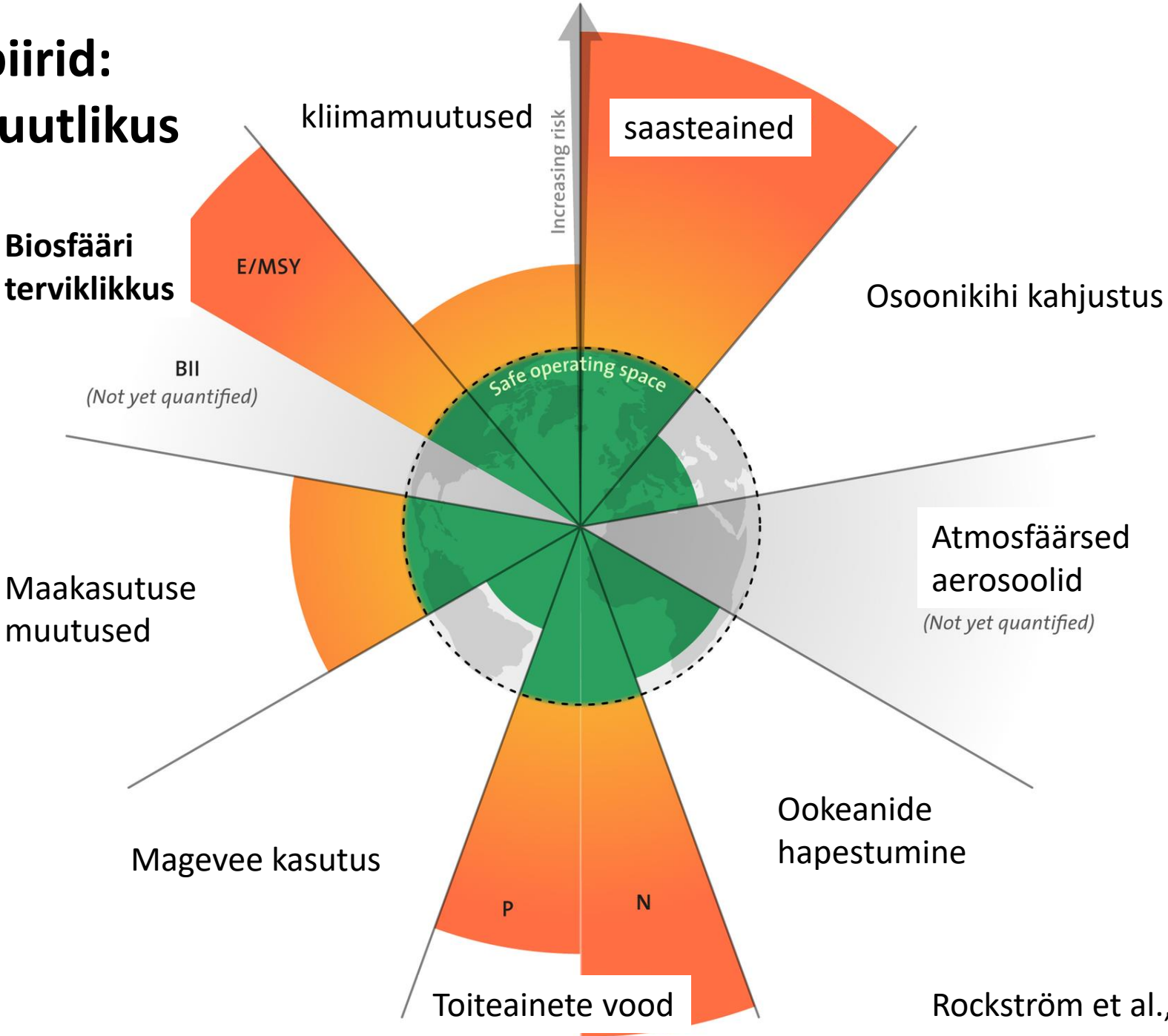
Taastava põllumajanduse infopäev

Elurikkuse roll põllumaal

Tanel Vahter PhD
Mullaökoloogia teadur
Tartu Ülikool
tanel.vahter@ut.ee

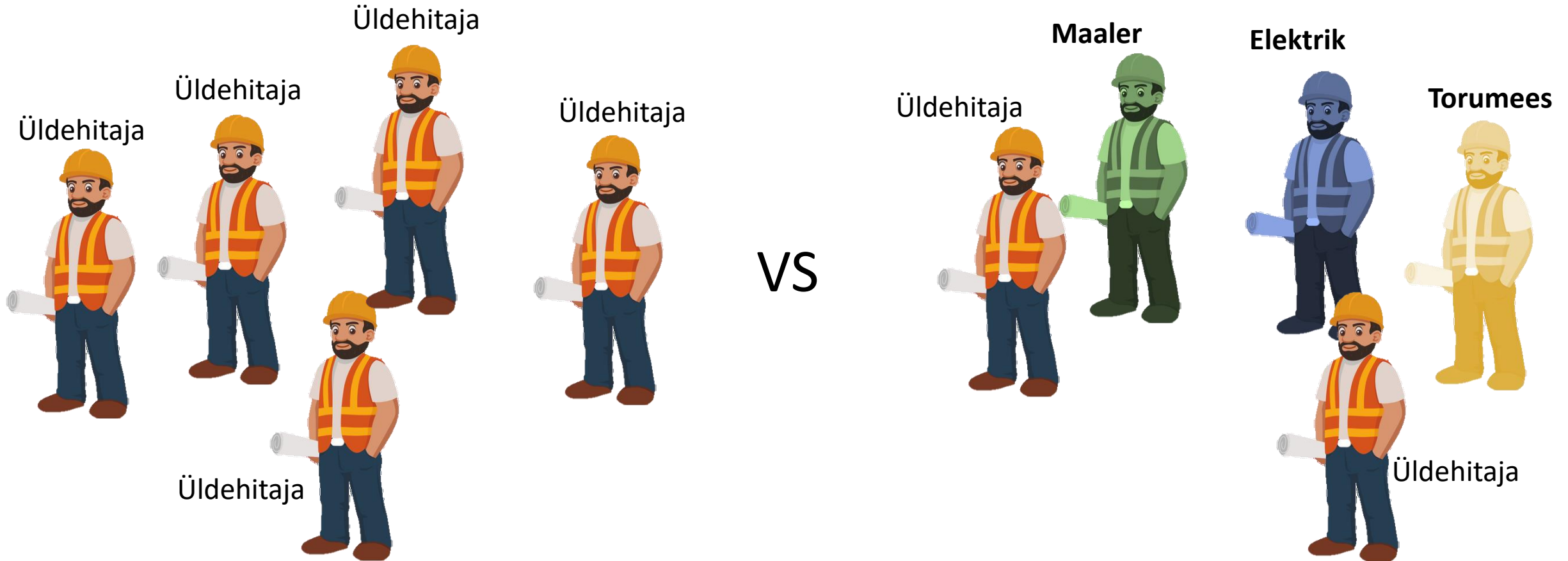

Planetaarsed piirid: Inimese jätkusuutlikus

Rockström et al., 2009 *Ecology & Society*

Mis on liigirikkus ja miks see hea on?

Liigirikkus tagab funktsioonide paljususe – töö saab kiirem ja kvaliteetsem

Mis on ohtrus (biomass) ja miks see hea on?

VS
Liigirikkus on sama

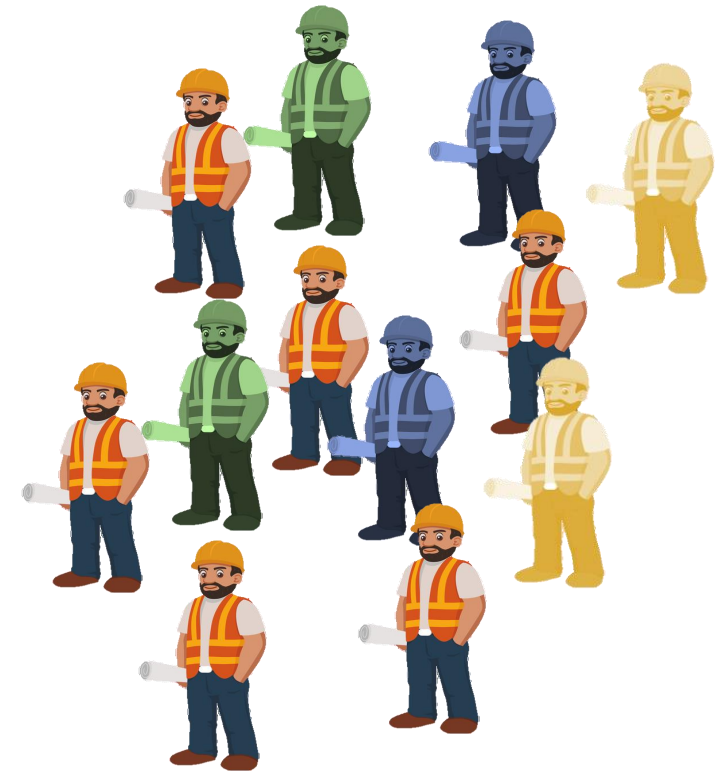
Kõrgema ohtruse juures on töö kiirem
Lisandub konkurents!
Lisandub vastupanuvõime häiringutele!

Mis on mitmekesisus ja miks see hea on?

VS

Liigirikkus on sama
Ohtrus on erinev

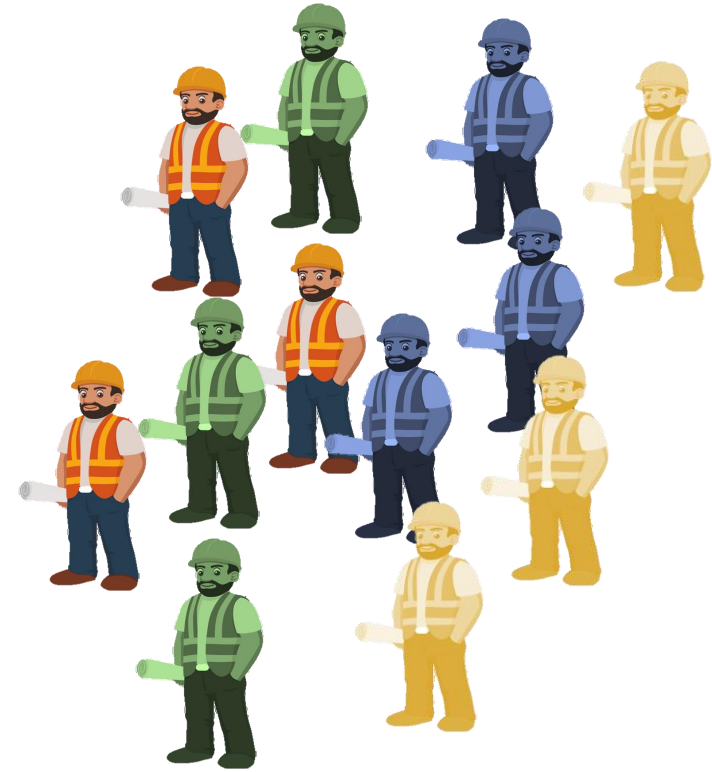
Kõrgem mitmekesisus

Mis on mitmekesisus ja miks see hea on?

VS

Liigirikkus on sama
Ohtrus on sama

Kõrgem mitmekesisus

liigirikkus + ohtrus + tasakaal = mitmekesisus

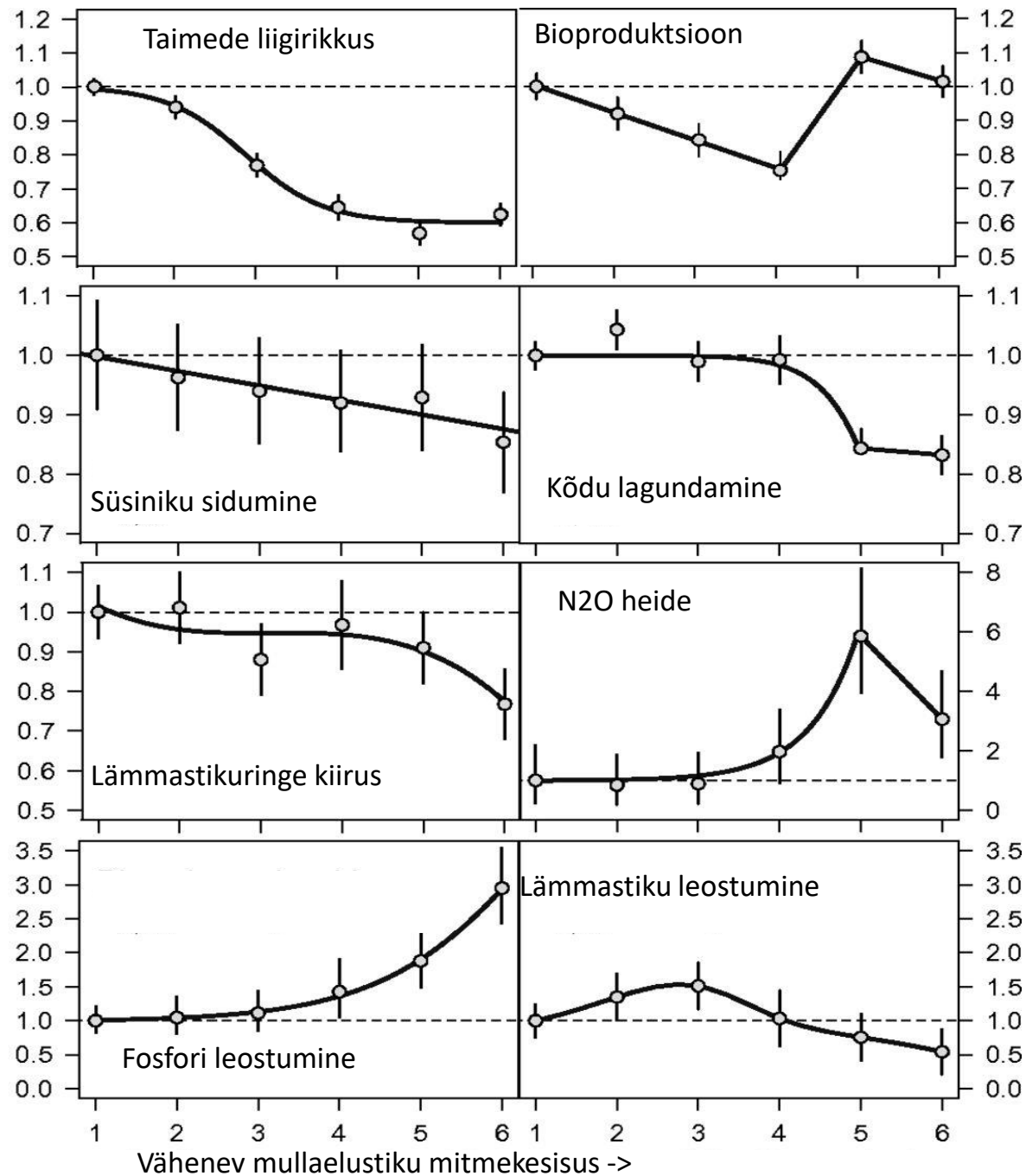
ehk: töö kiirem ja kvaliteetsem, esineb konkurents ja kui keegi haigestub, ei jää töö tegemata!

Mulla elurikkuse ja selle pakutavate hüvede seosed

Katsed kasvuhoones: ühtlane mulla elurikkuse vähenemine

Bender et al., 2016

Proportsionaalne muutus pakutavas hüves

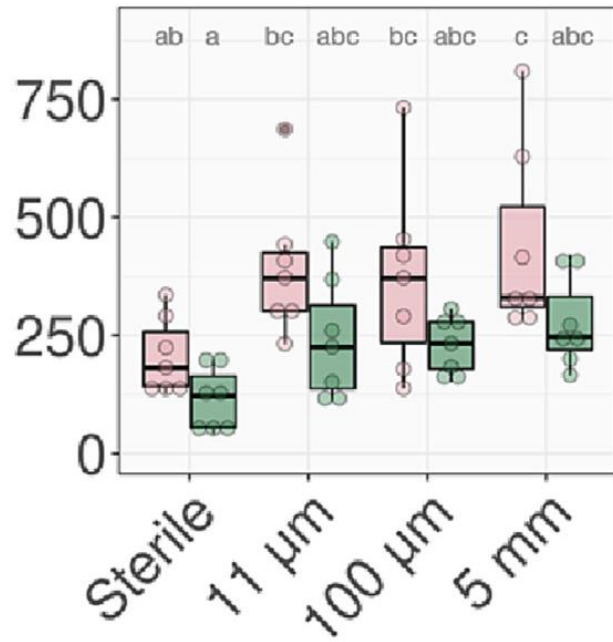

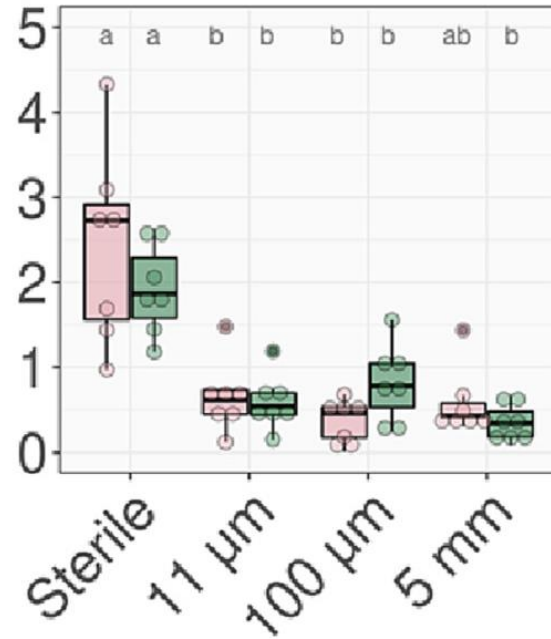
Mulla elurikkuse ja selle pakutavate hüvede seosed

Katsed kasvuhoones: valikuline mulla elurikkuse vähenemine suuruse järgi

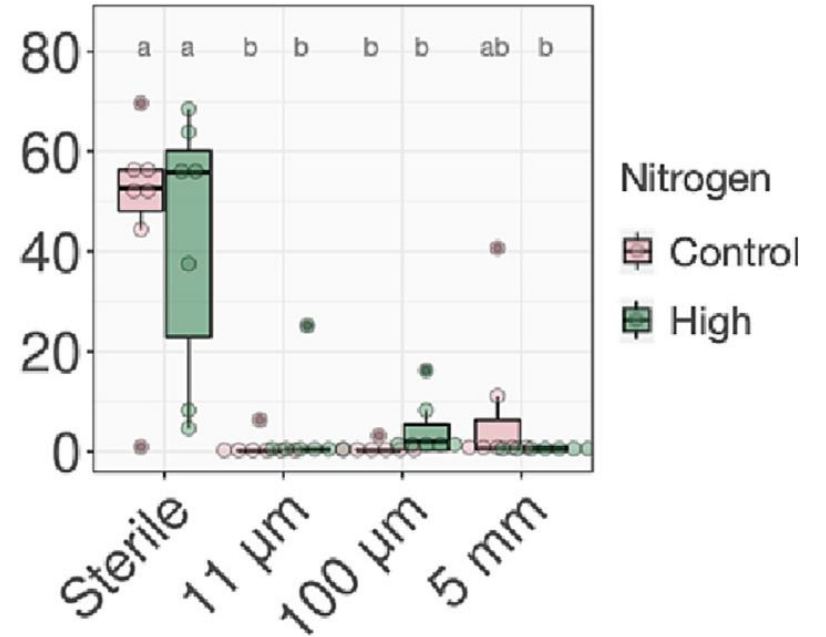
Lämmastikukasutuse efektiivsus

PO₄ leostumine mg/L

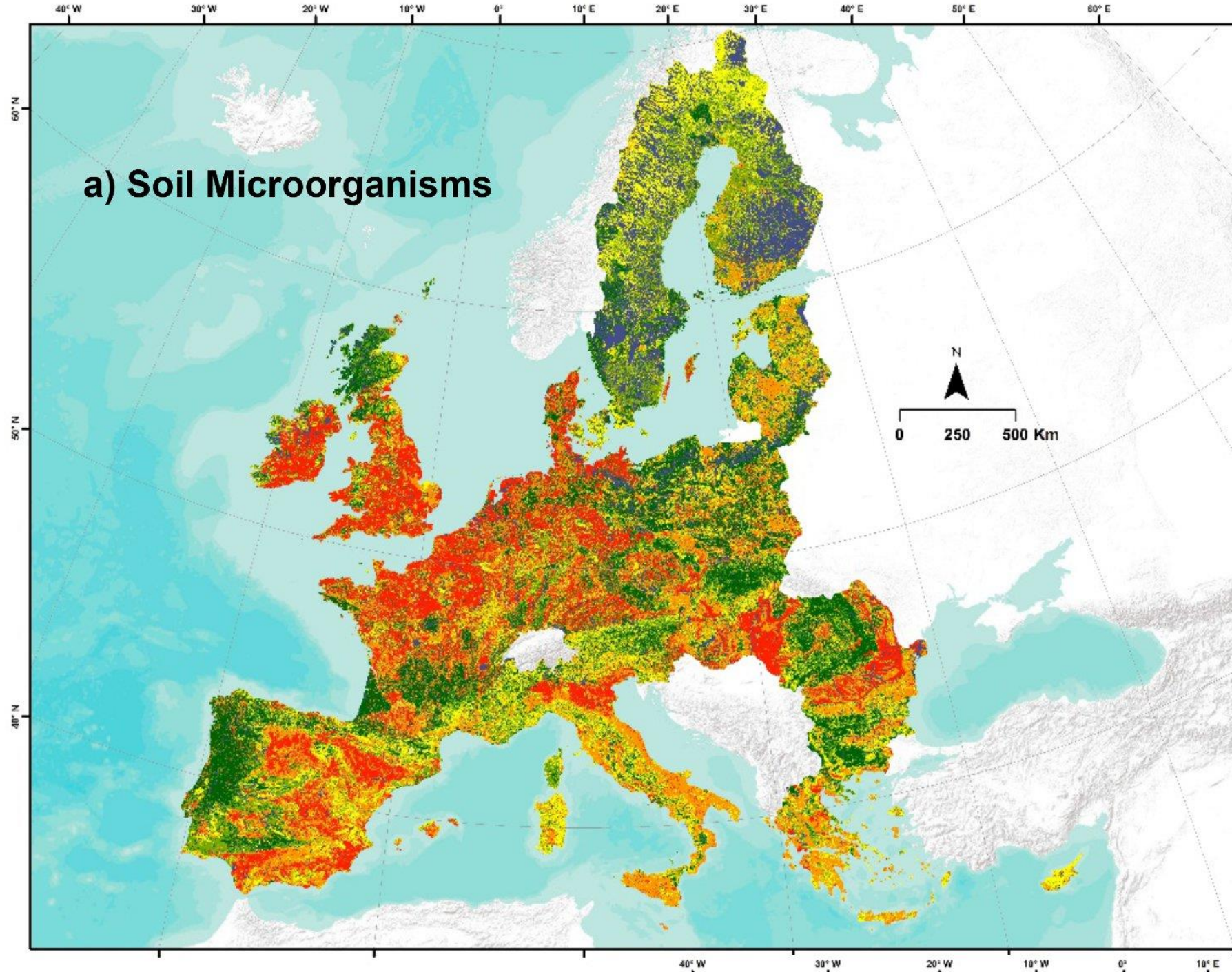
NH₄ leostumine mg/L

Mulla elurikkust mõjutavad tegurid põllumajanduses – mida me (täna) teame?

- Taimkate: mitmekesisus, püsivus
- **Väetamine:** mineraalsed vs orgaanilised
- **Mullaharimine:** soodustab kiiret toiteaineteringi
- **Taimekaitse:** kas/mida kasutatakse ja kui tihedalt
- **Maastik:** levimispiirangud, elupaigad
- Erosioon: ka mullaelustikku on võimalik minema kanda!
- Tihenemine: tihenemist soodustab ka vaene mullaelustik

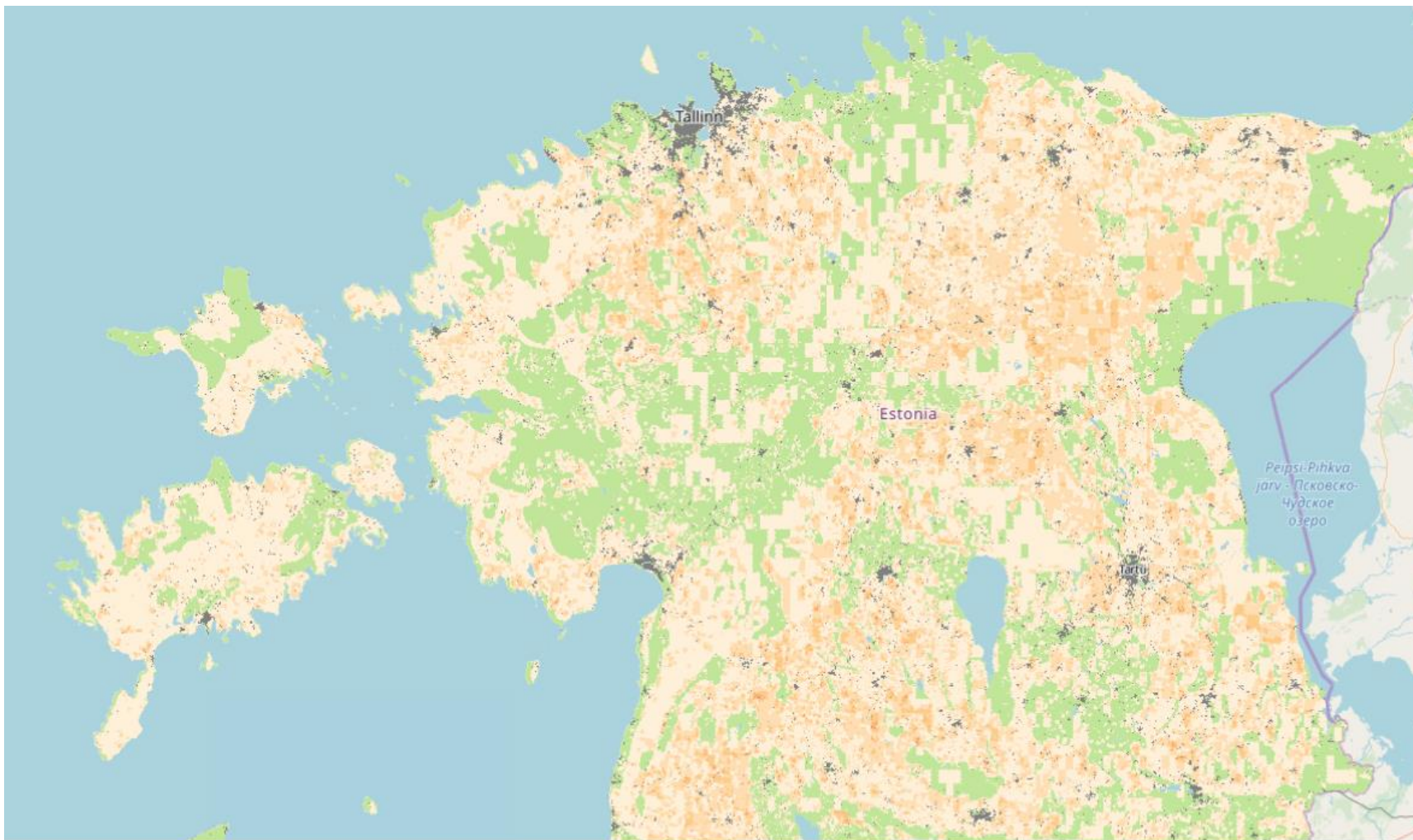
Riski tase

- Madal
- Madal-mõõdukas
- Mõõdukas
- Kõrge
- Väga kõrge

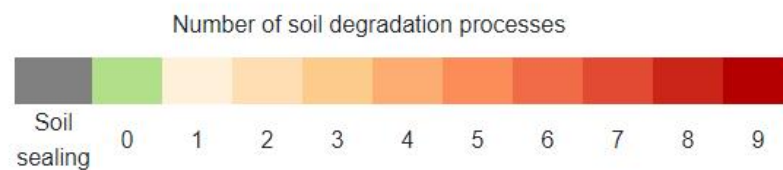
EU Soil Atlas, 2015

Põhineb riskimudelil

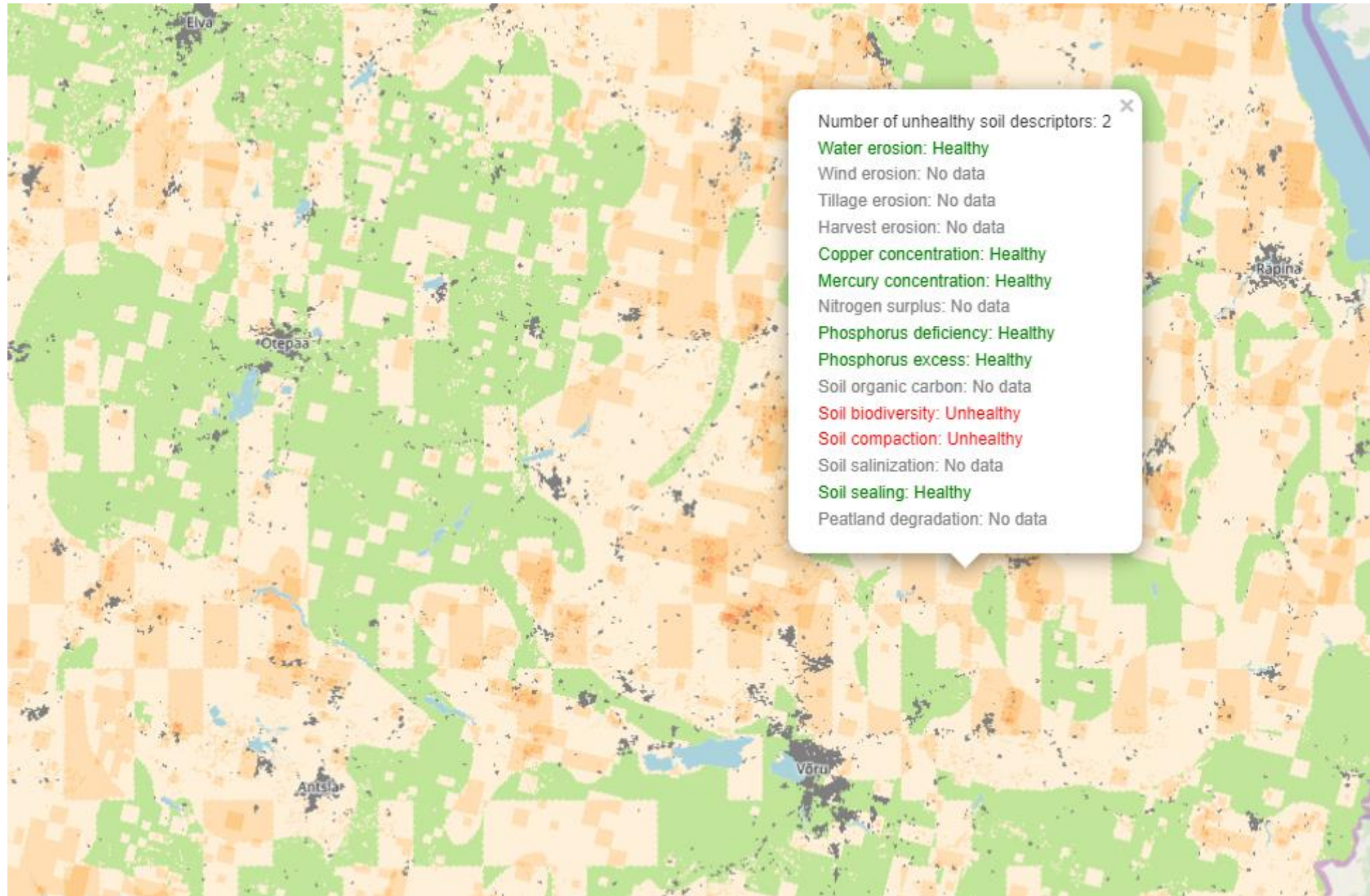

fiel | © OpenStreetMap contributors | Disclaimer

Jälle mudel!
EU SOIL OBSERVATORY
EUSO Soil Health Dashboard

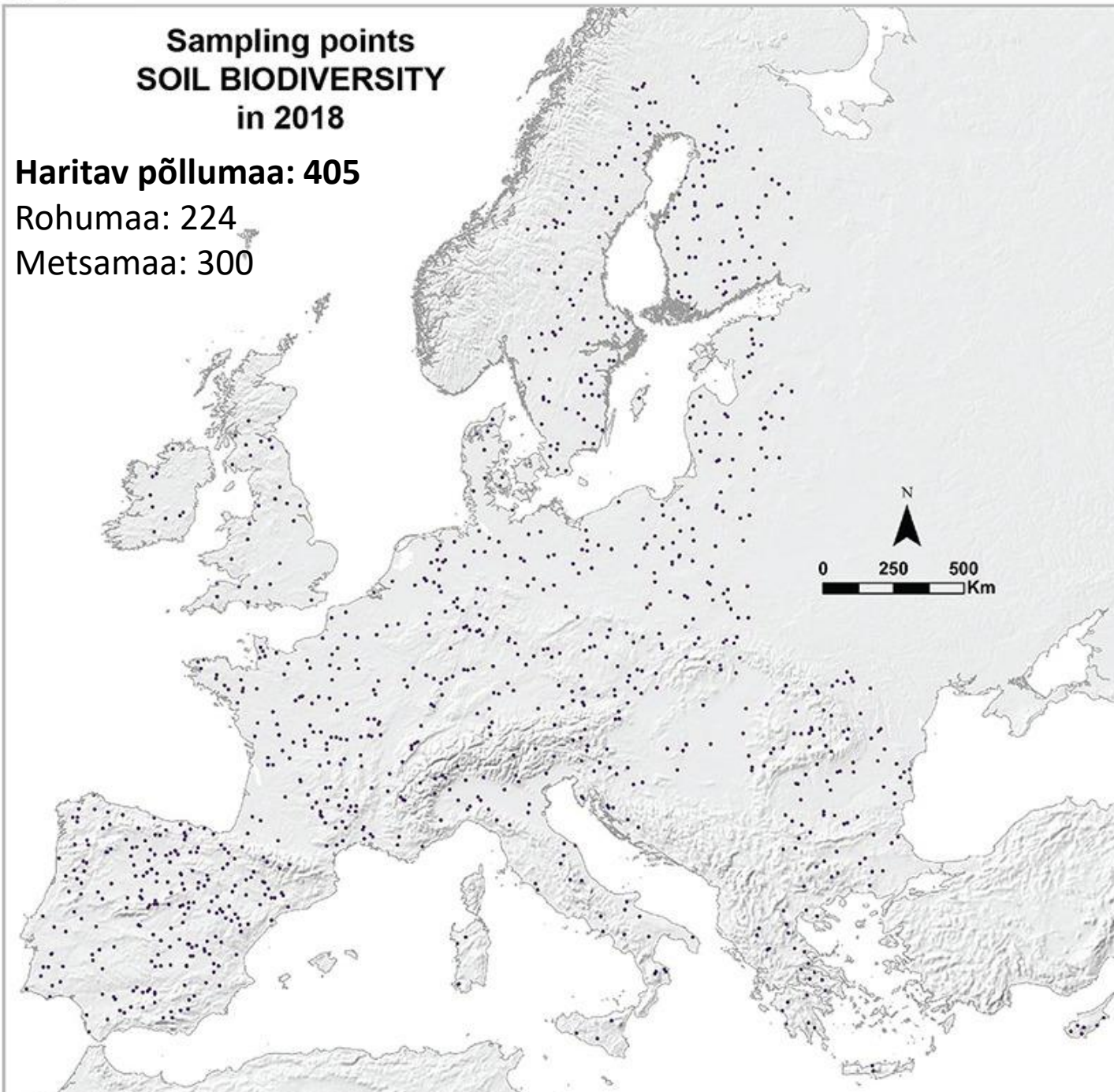
(a)

**Sampling points
SOIL BIODIVERSITY
in 2018**

Haritav põllumaa: 405

Rohumaa: 224

Metsamaa: 300

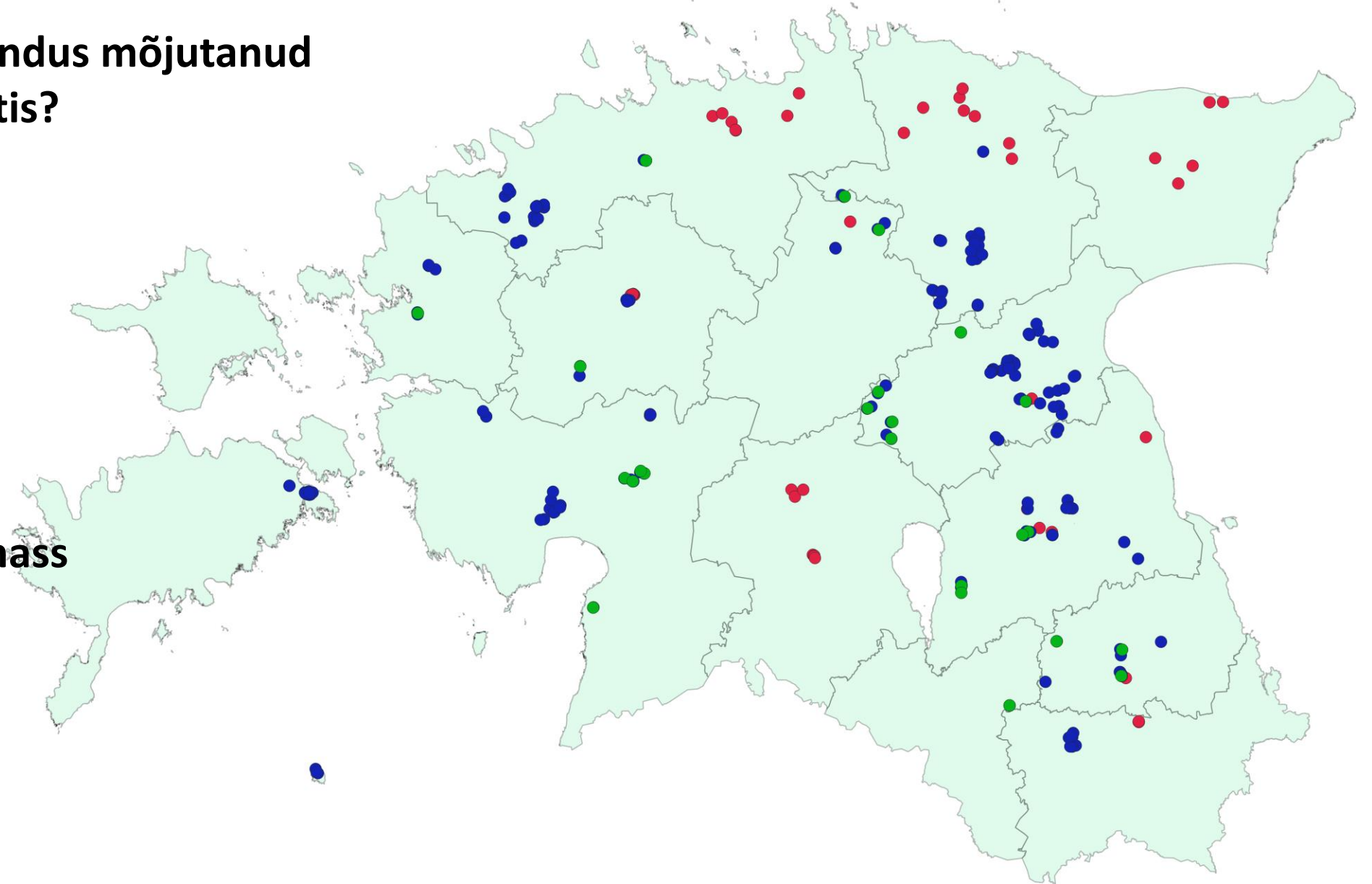
Uuring:
kuidas on põllumajandus mõjutanud
mulla elurikkust Eestis?

293 uuringuala

*Mullaseened

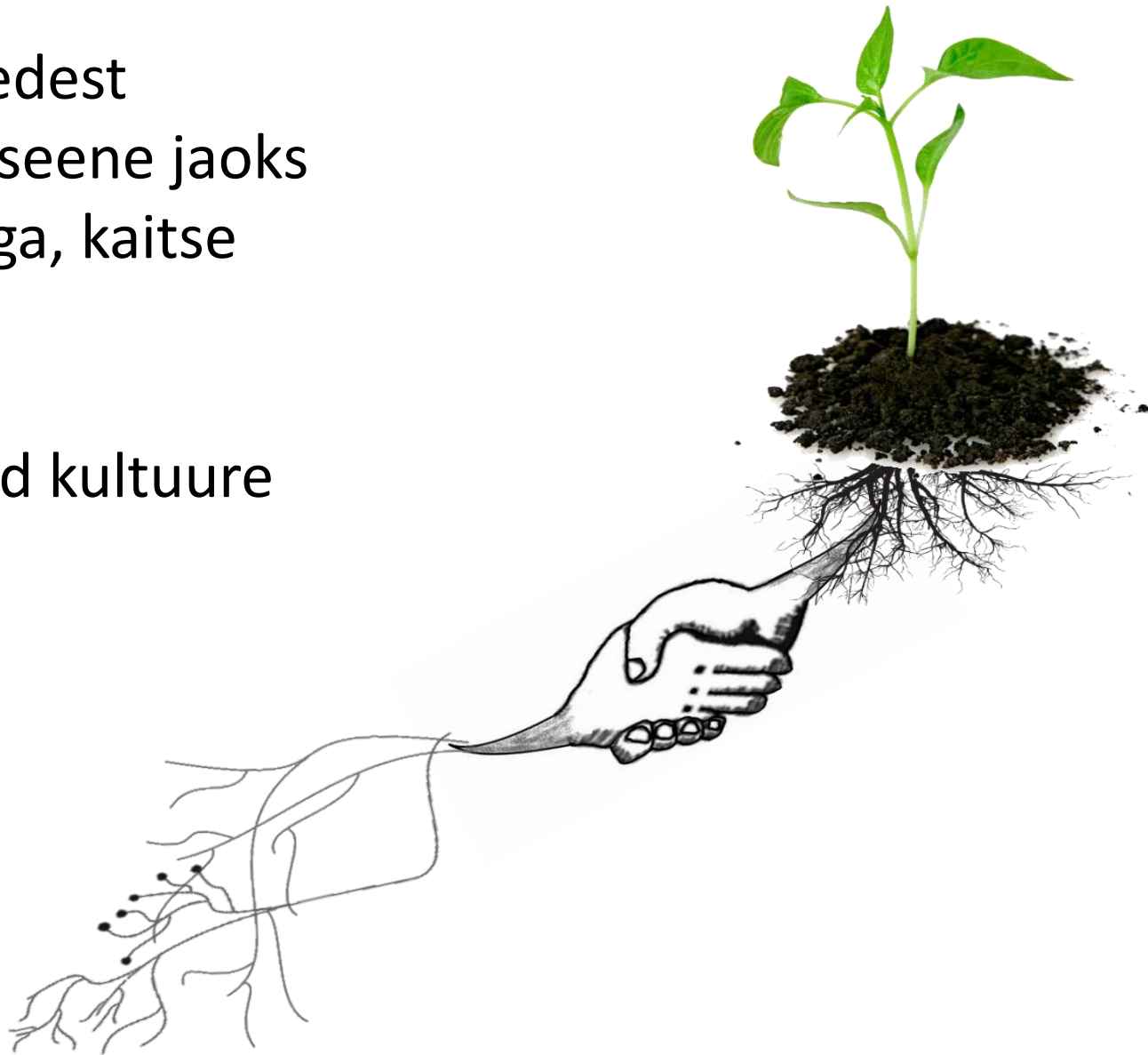
- kõik seened
- krohmseened
- patogeenid
- lagundajad

*Mikroelustiku biomass

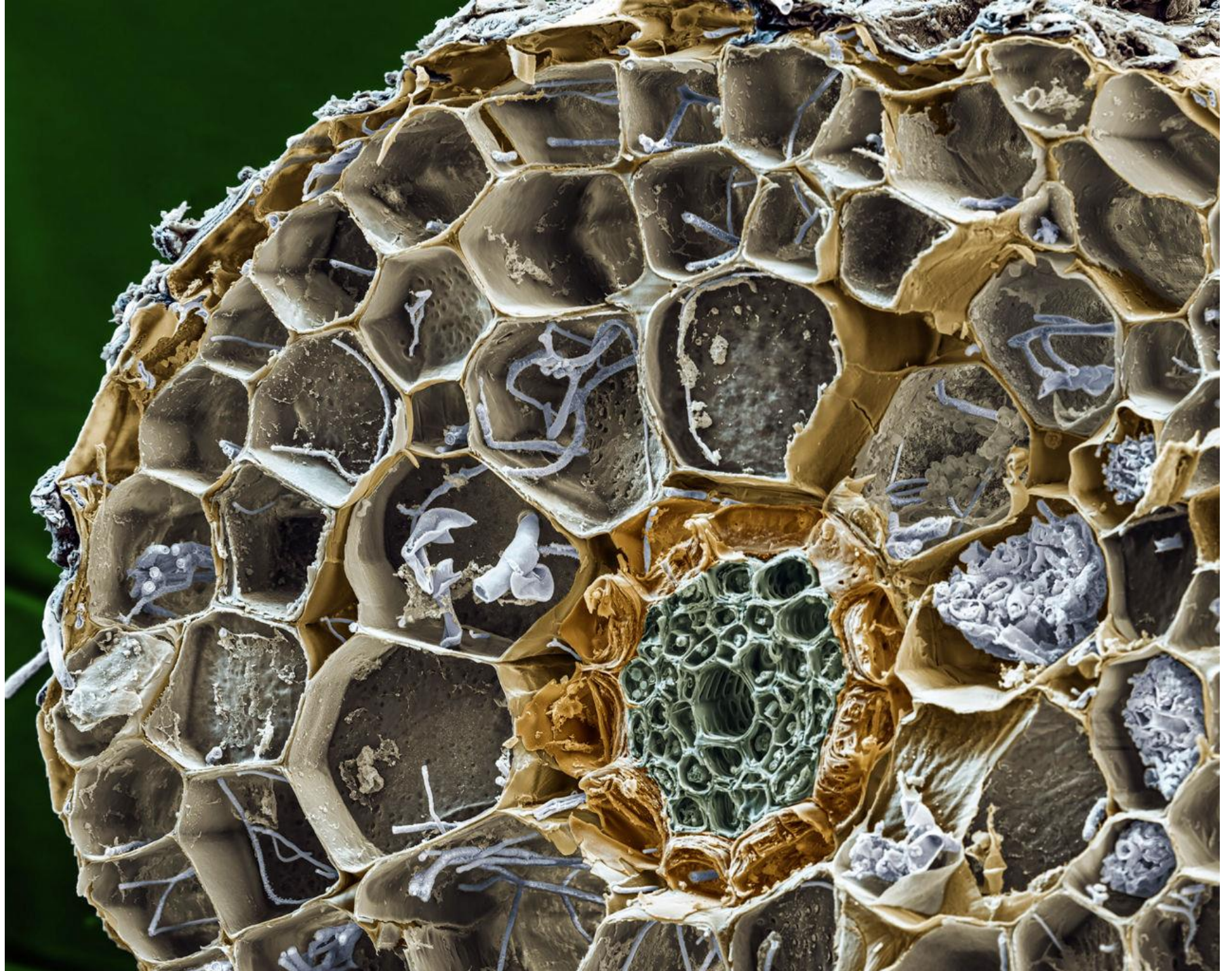

Taimede sümbioos krohmseentega - mükoriisa

- 80% kõigist maismaataimedest
- Möödapääsmatu kooselu seene jaoks
- Toiteainete vahetus taimega, kaitse stressi eest
- ~ 400 liiki krohmseeni
- Enamik Eestis kasvatatavaid kultuure on mükoriissed!

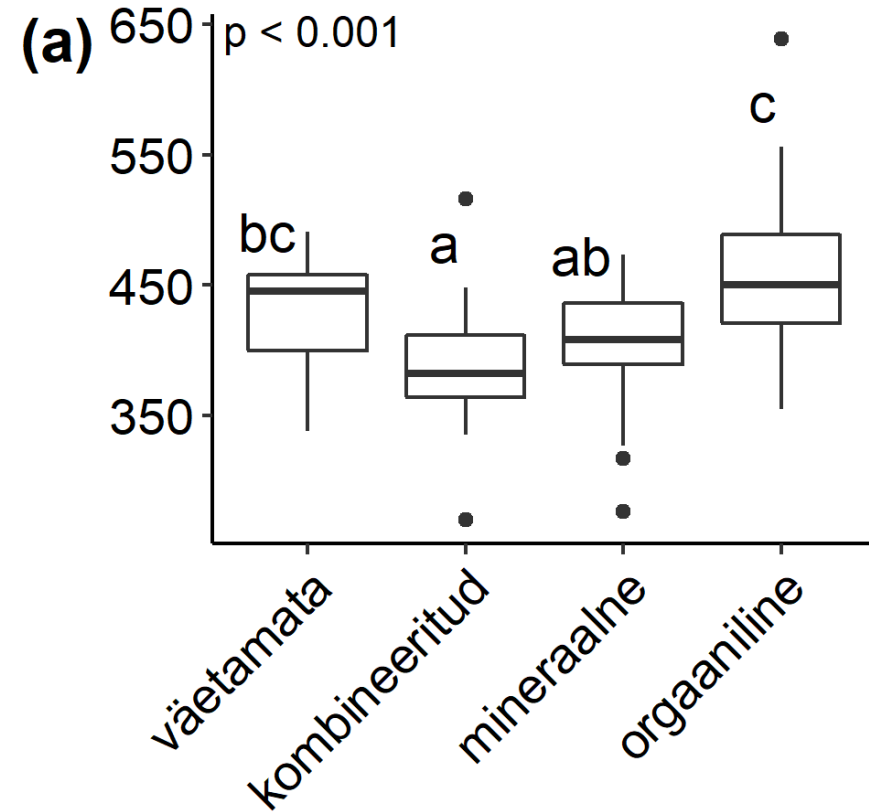

Väetised

- Seente elurikkusele on soodsaimad orgaanilised väetised
- On trend, et kombineeritud väetamine on seente liigirikkusele ebasobivaim

Kõik seened

Loomade roll põllumajandusmaastikes

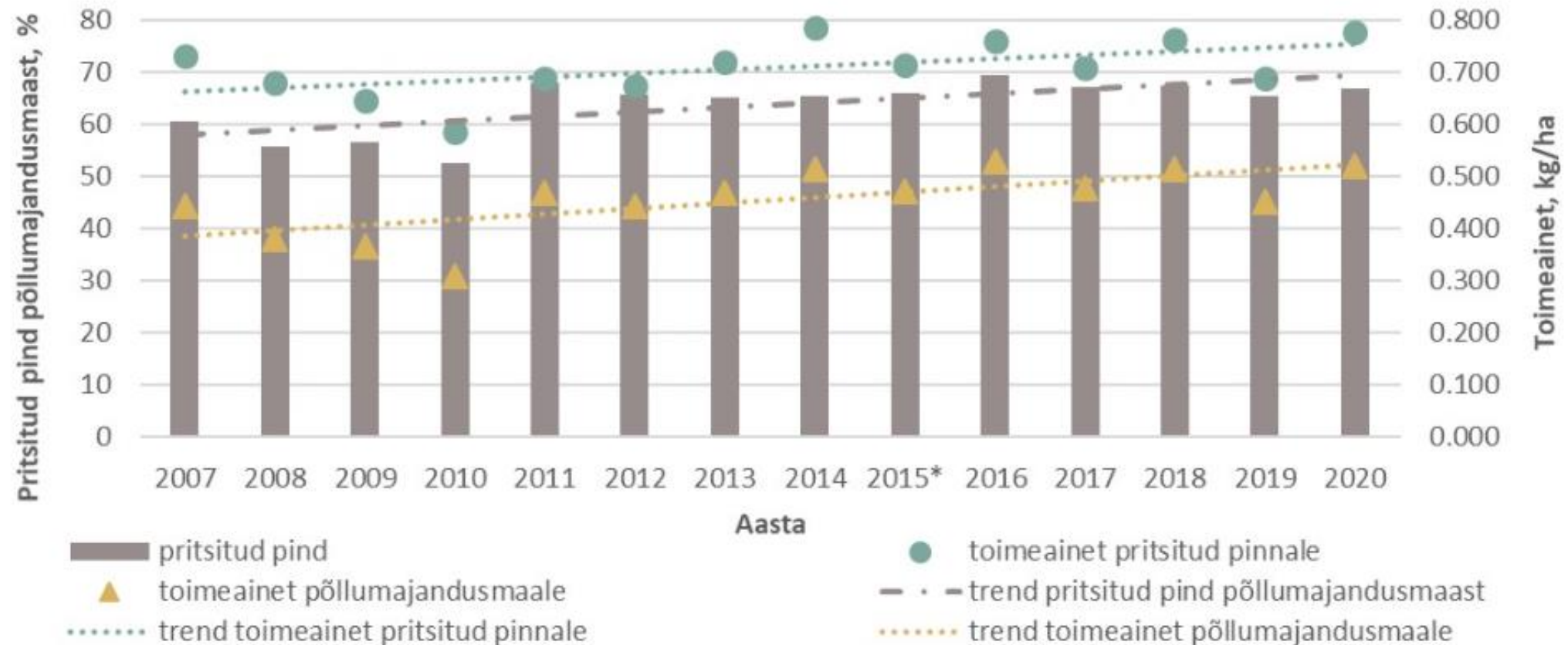
Efektiivsus = spetsialiseerumine?

Pestitsiidide kasutus

PMK seireuuring 2007-2020

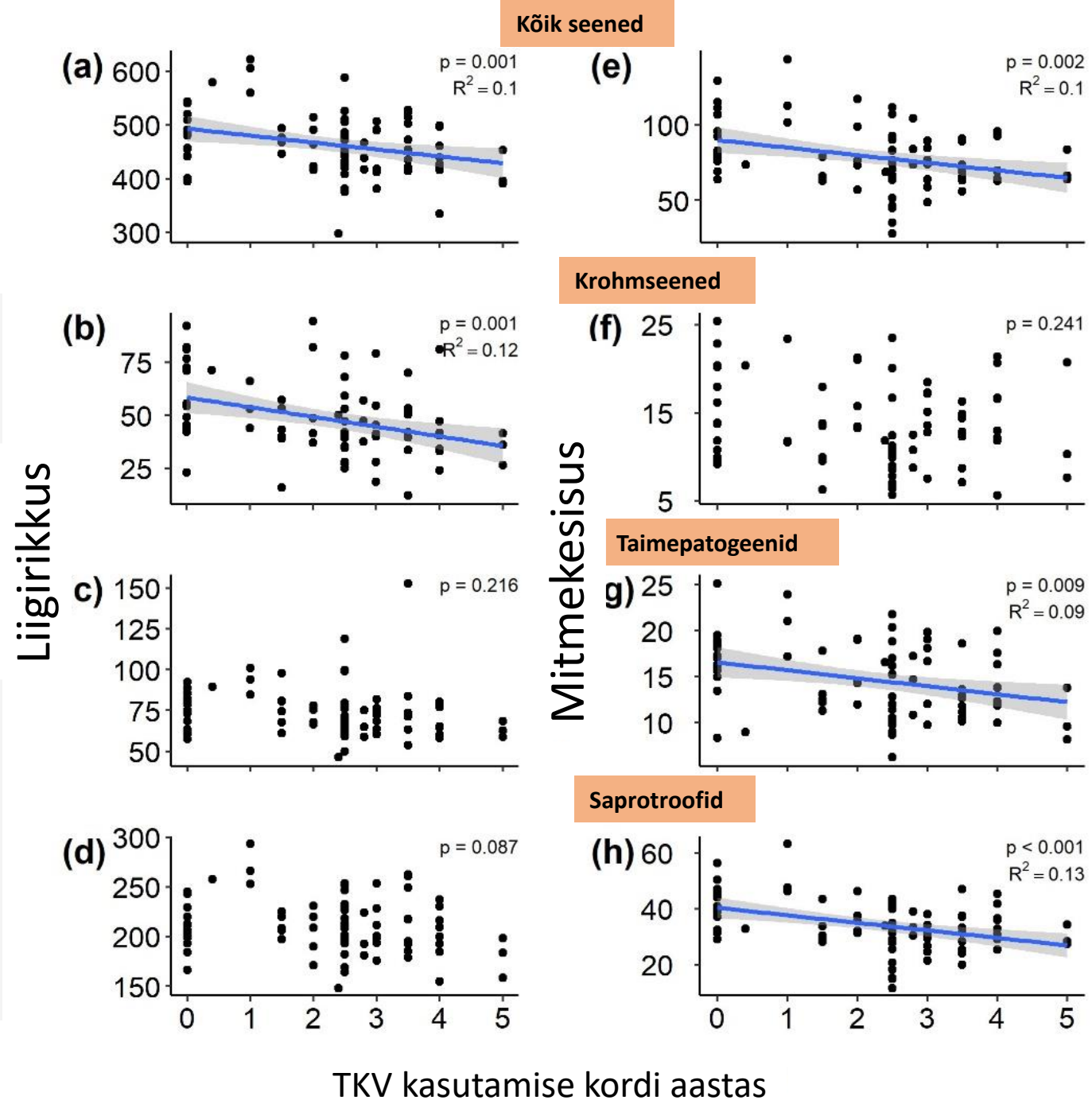
Joonis 1. Pestitsiidide kasutuskooormus seirettevõtete keskmisena aastatel 2007-2020

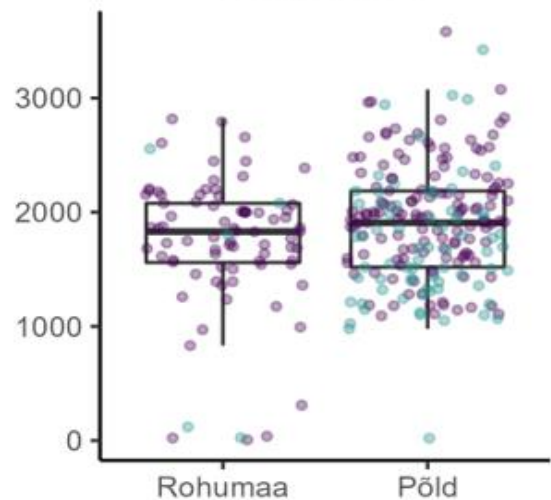

Taimekaitsevahendite kasutamise sagedus

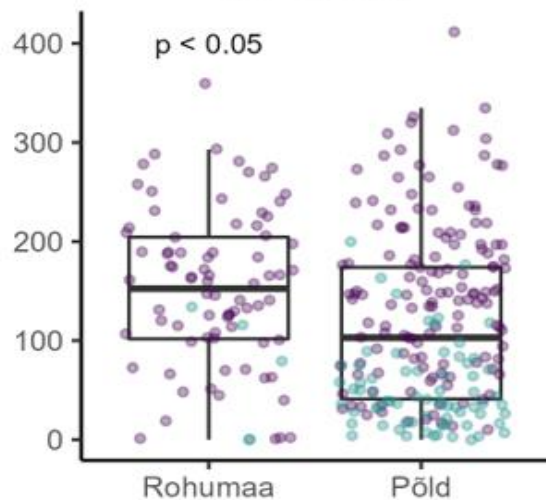
- Küsisime, mitu korda aastas keskmiselt TKV kasutatakse, viimase 5a põhjal
- TKV kasutamine vähendab mullas elavate seente elurikkust
- Seejuures teadmata milliseid vahendeid kasutatakse
- Iga kord loeb!

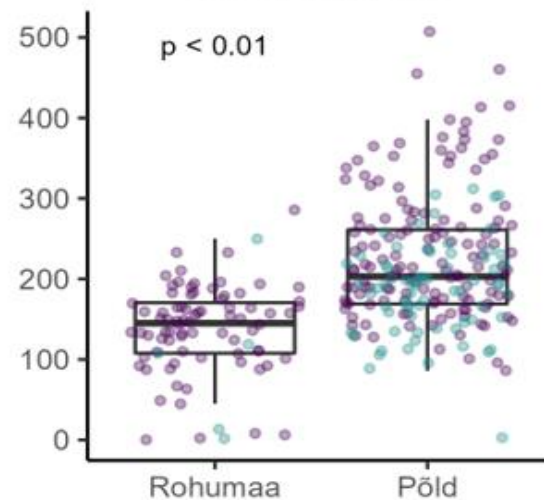
Kõik seened

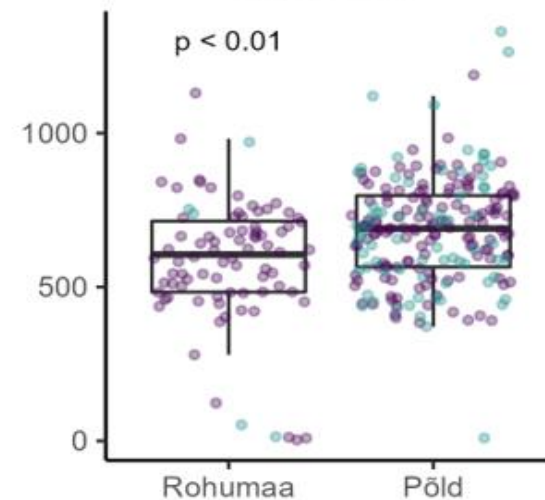
AM seened

Taimepatogeened

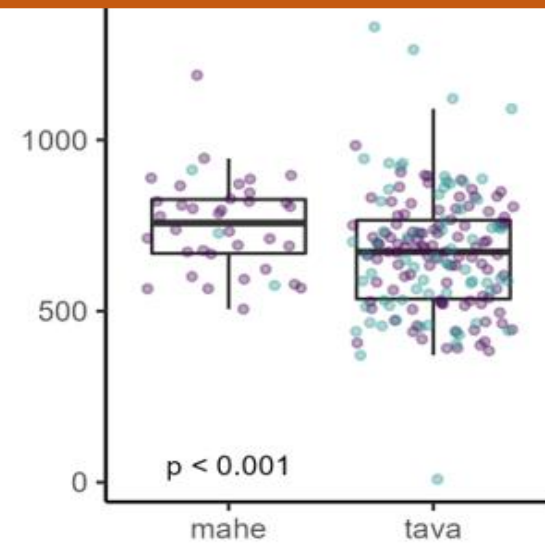
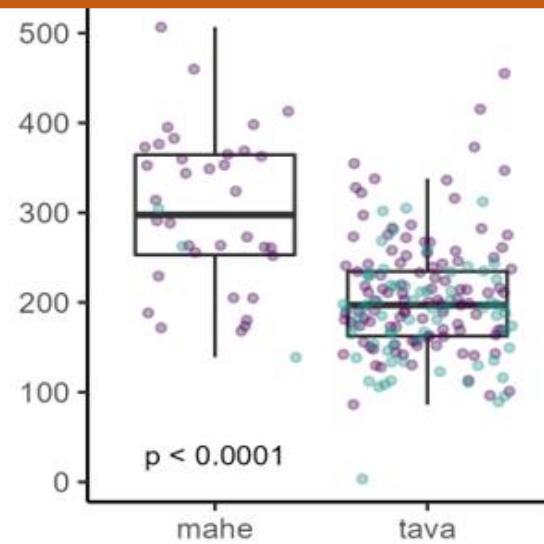
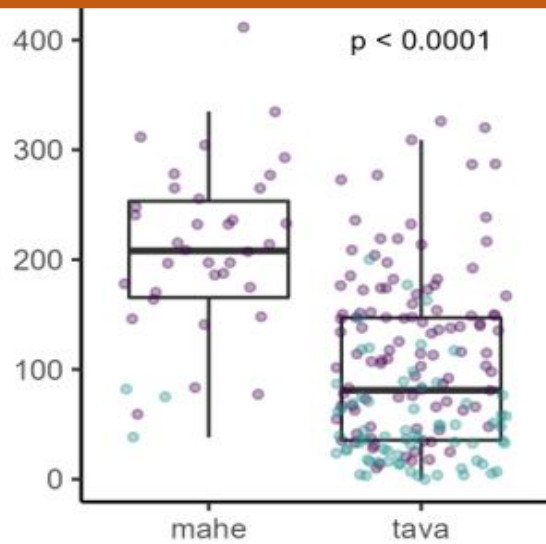
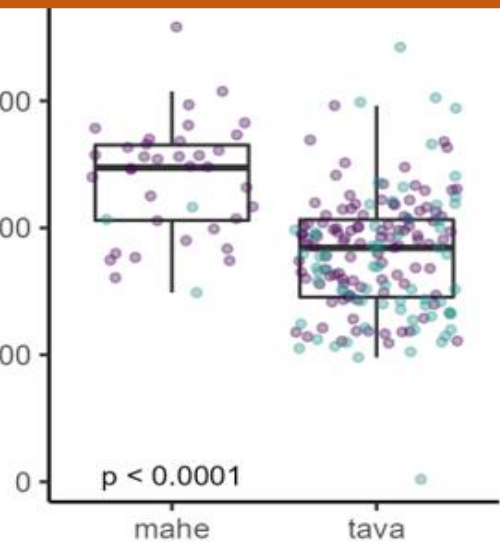

Saprotroofid

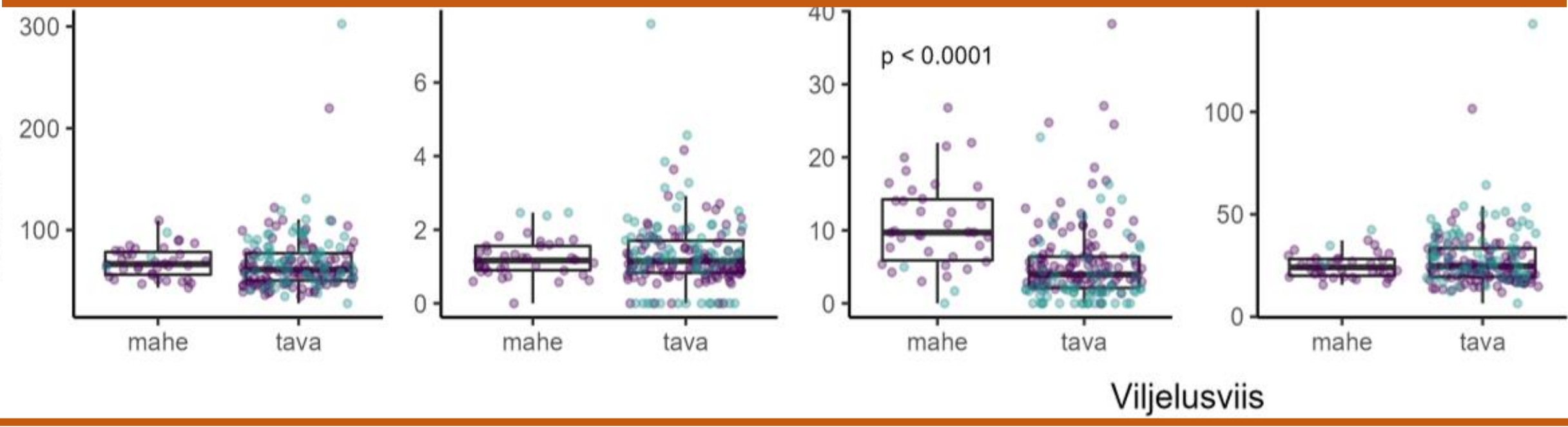
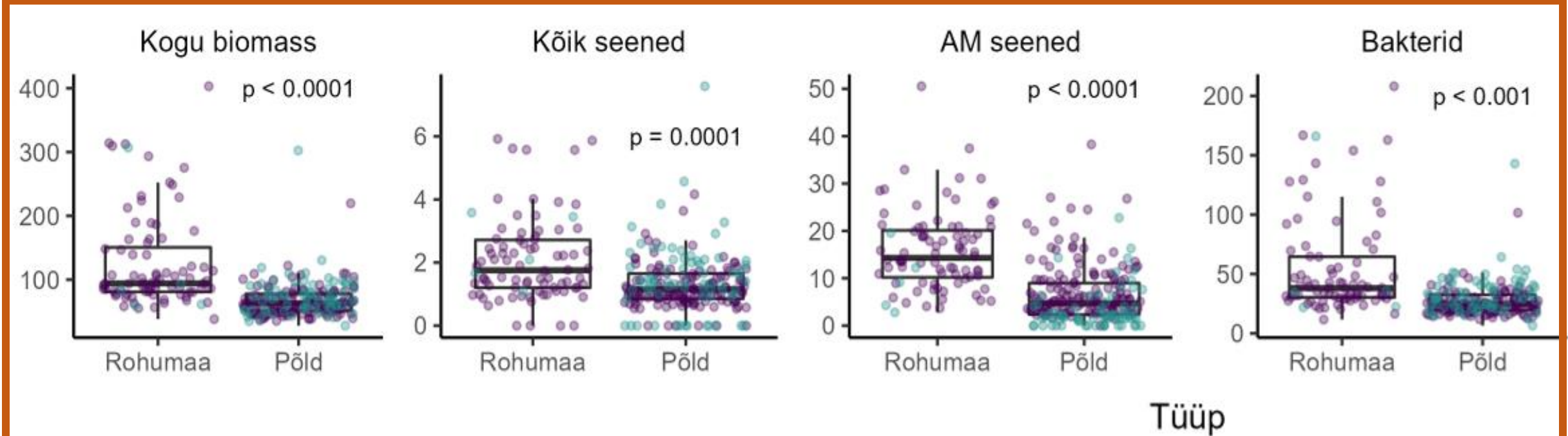

Tüüp

Liigirikkus [ITS liigihüpoteeside arv]

Viljelusviis

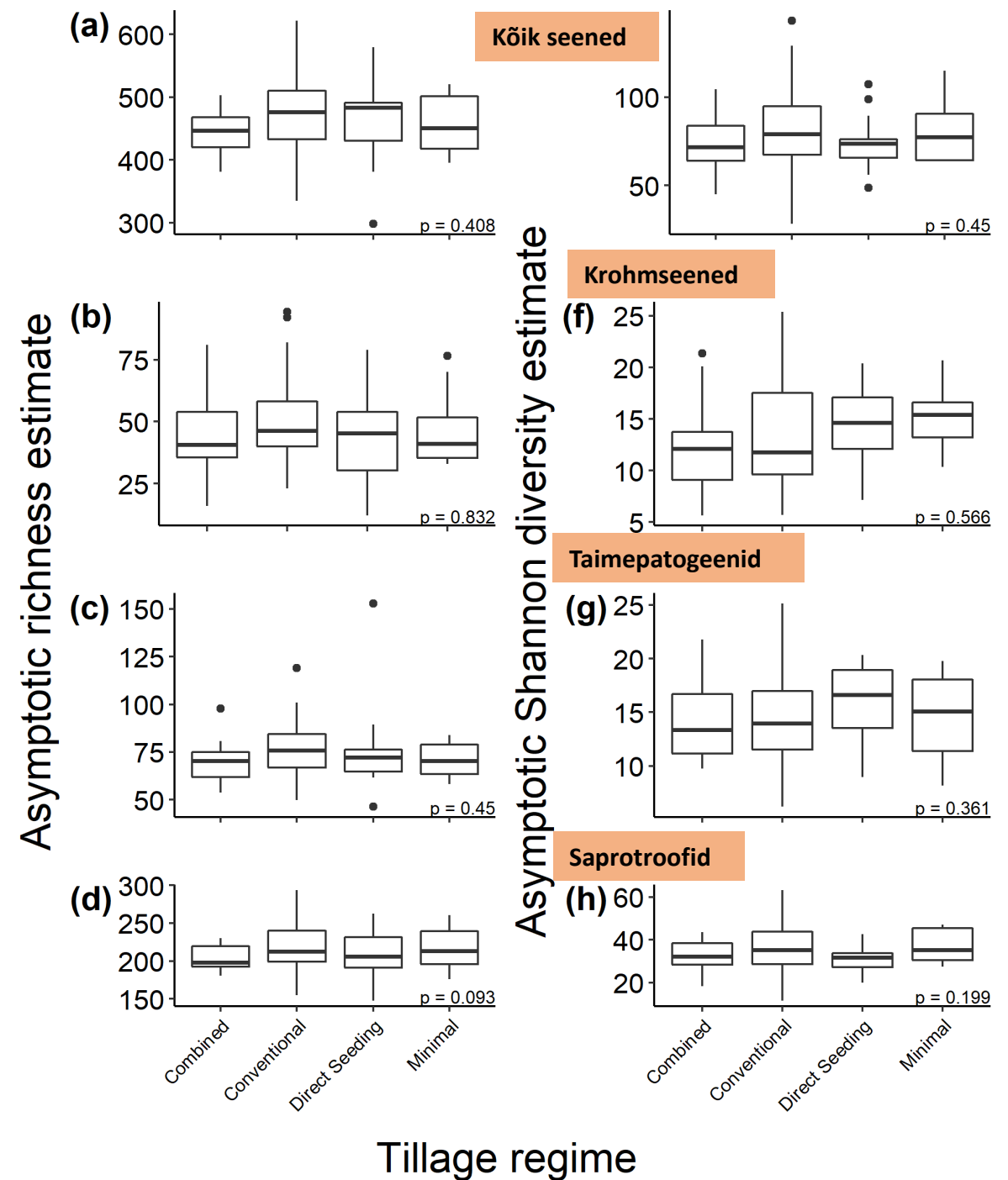

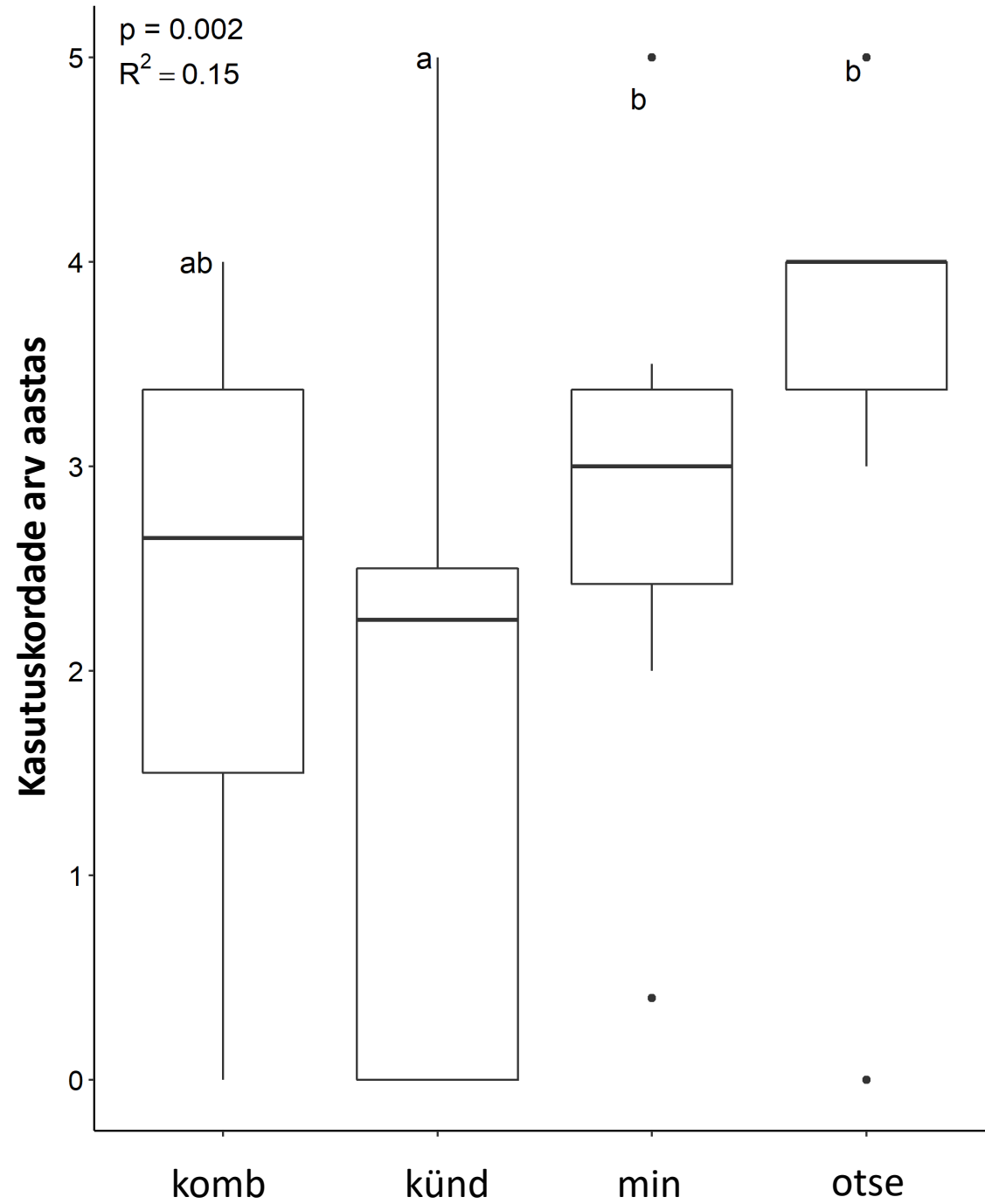
See tähendab:

- Maheviljeluse praktikad on positiivsed mulla elurikkusele
- Tavaviljeluse praktikad on vähendanud mulla elurikkust, kuid mitte biomassi
- Tõenäoline järeldus – funktsioonid on kaetud, kuid „turvavõrk“ jääb järjest hõredamaks
- Heitlikumad ajad on veel ees?

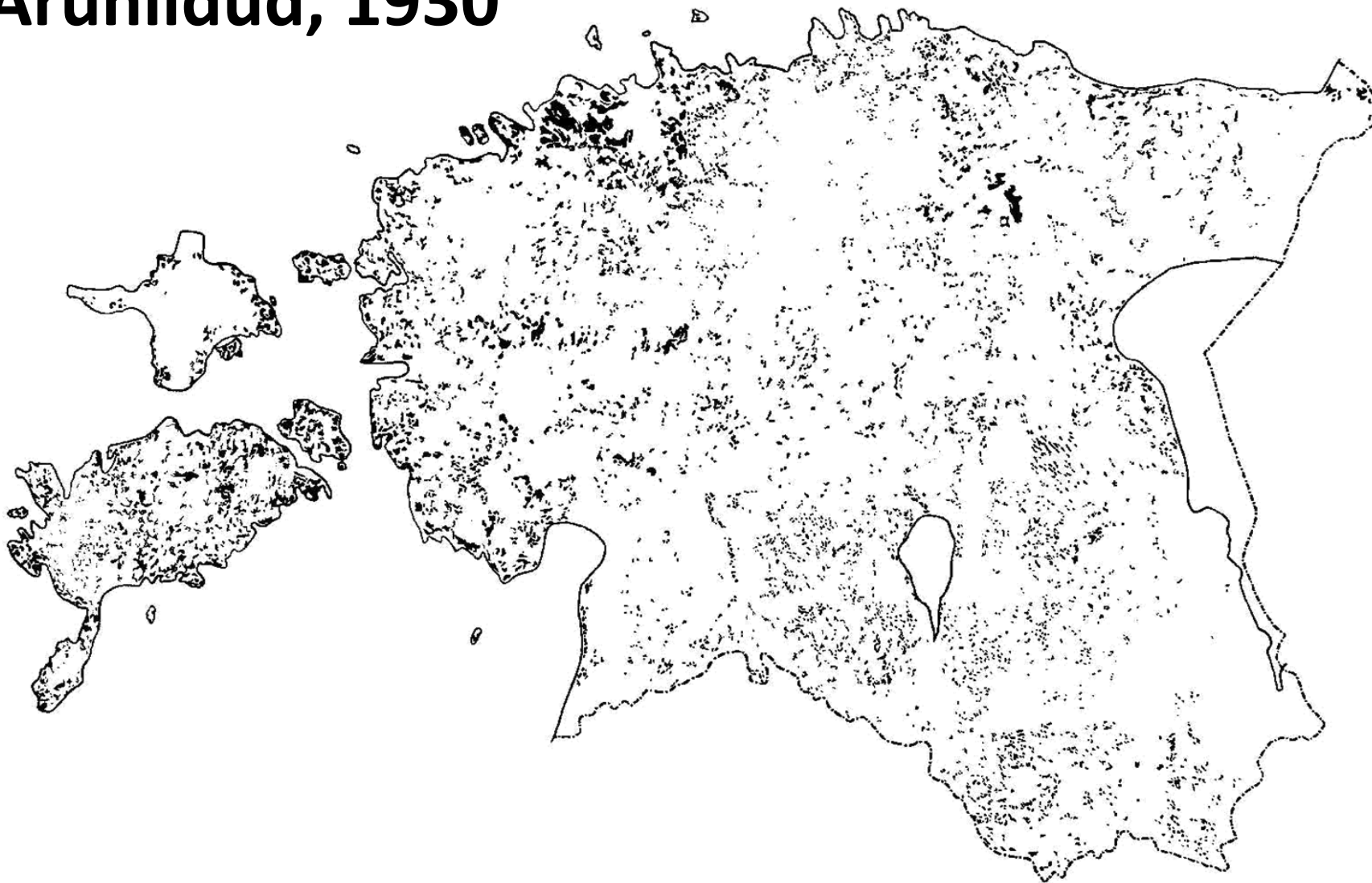
Mullaharimine

- Künnipõhine, minimeeritud, otsekülv, kombineeritud
- Kaitsval mullaharimisel ei ole olnud olulist positiivset mõju mulla seentele
- Kaitsev mullaharimine tähendab enamasti ka rohkem taimekaitsevahendeid

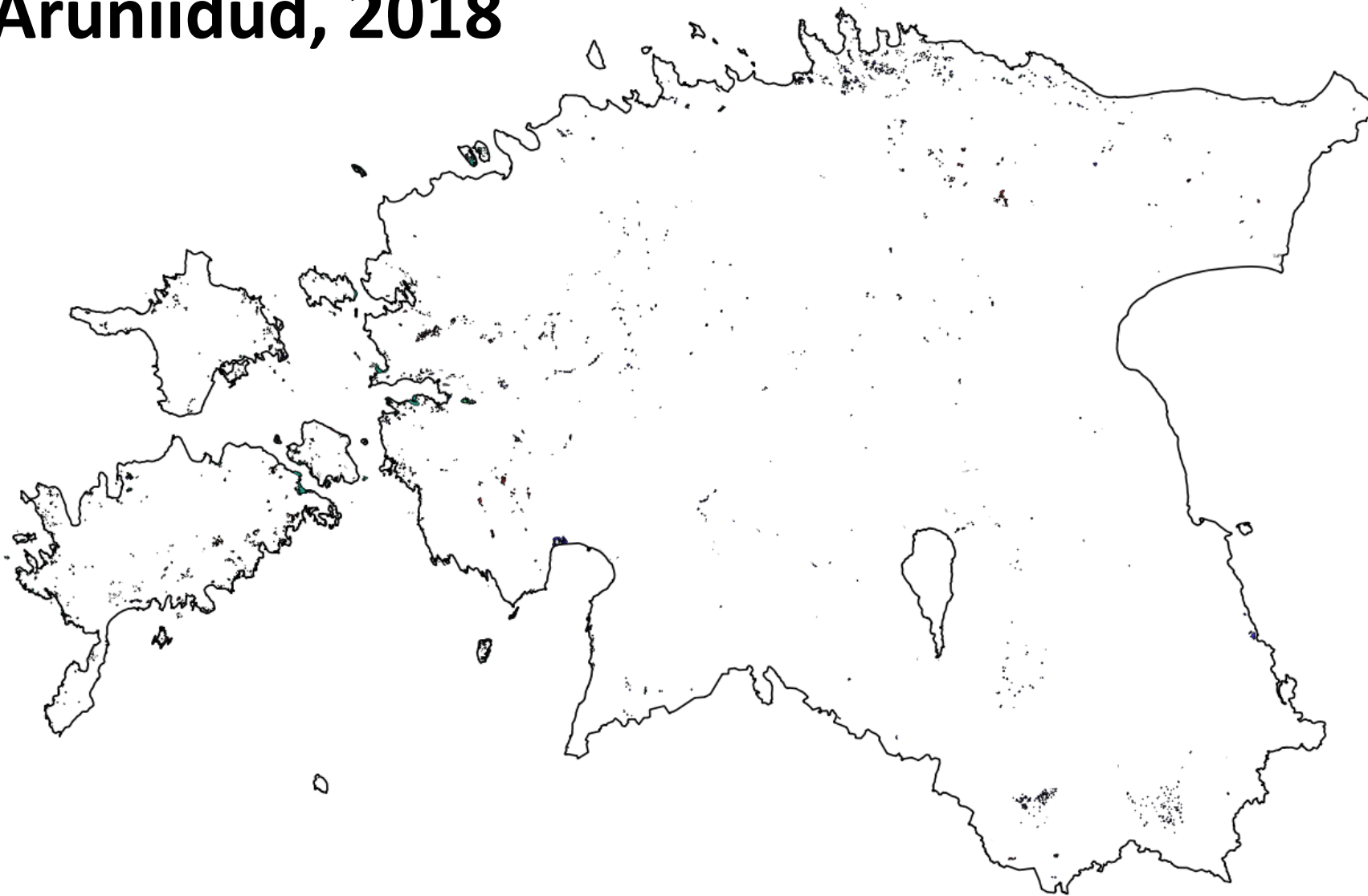
Aruniidud, 1930

0 100 km

Aruniidud, 2018

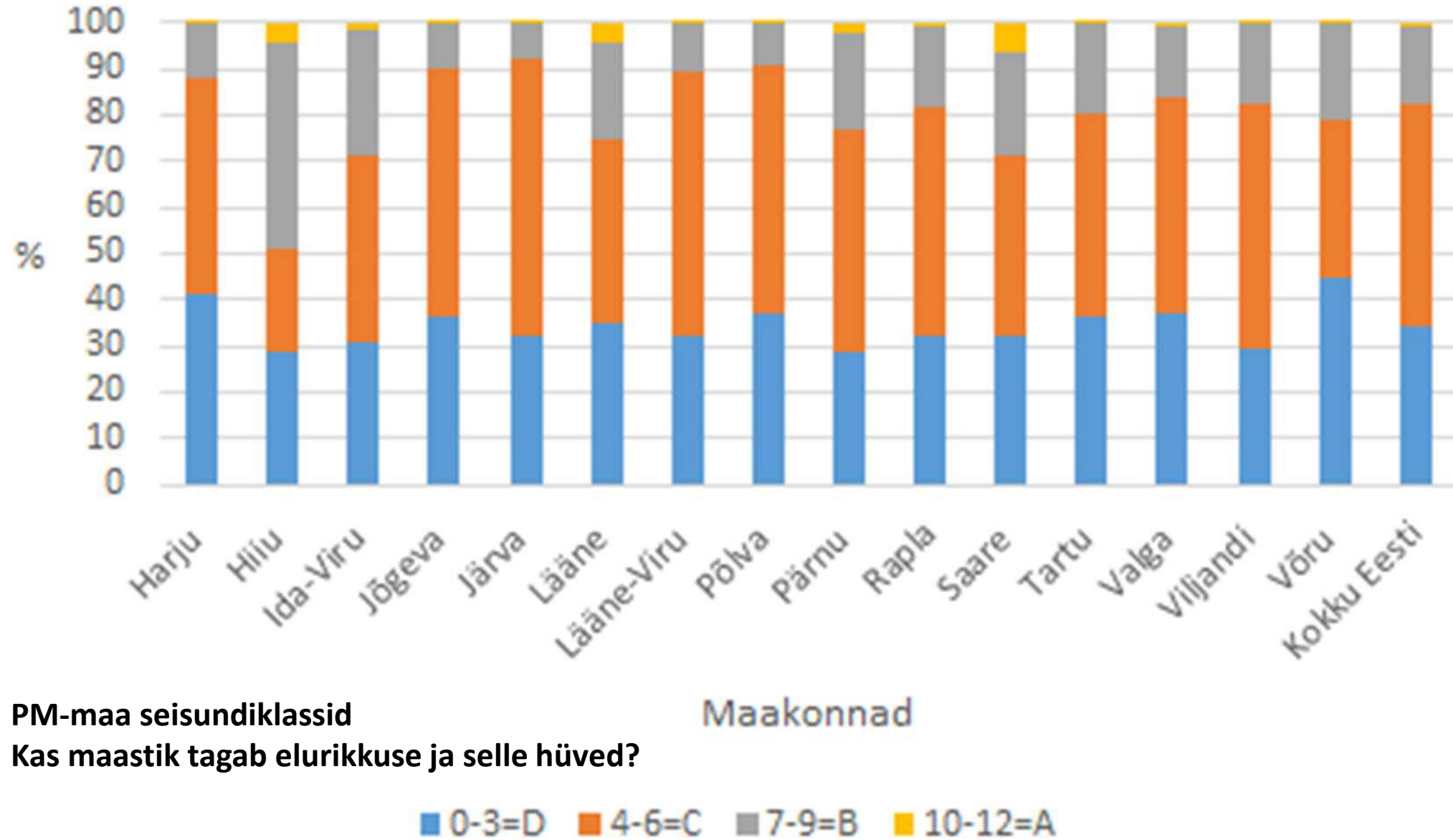

Lõuna-Eesti maastik. Konrad Mägi (1915-17)
Eesti Kunstimuuseum EKM j 10237 M 3884

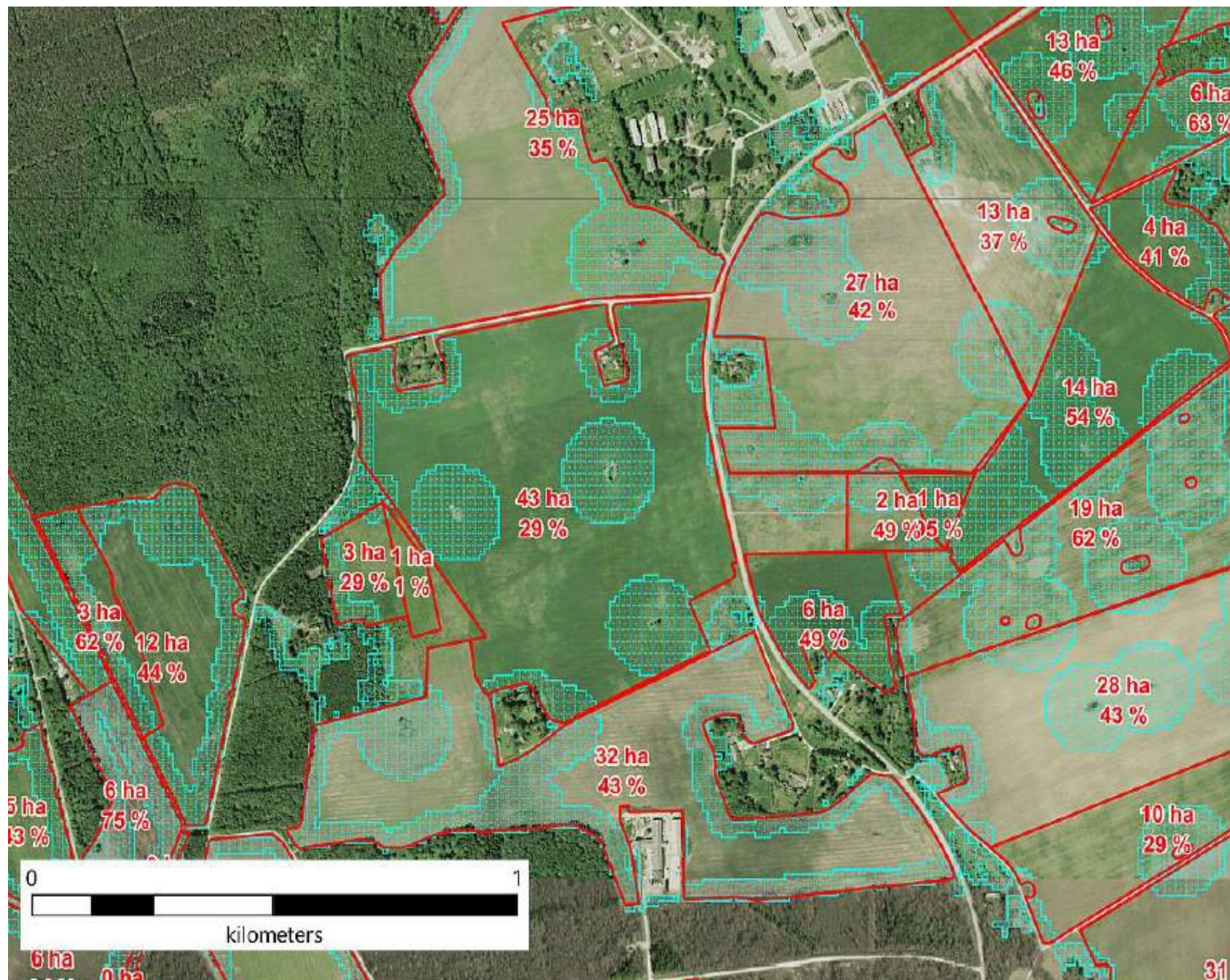
Vasula

0 100 km

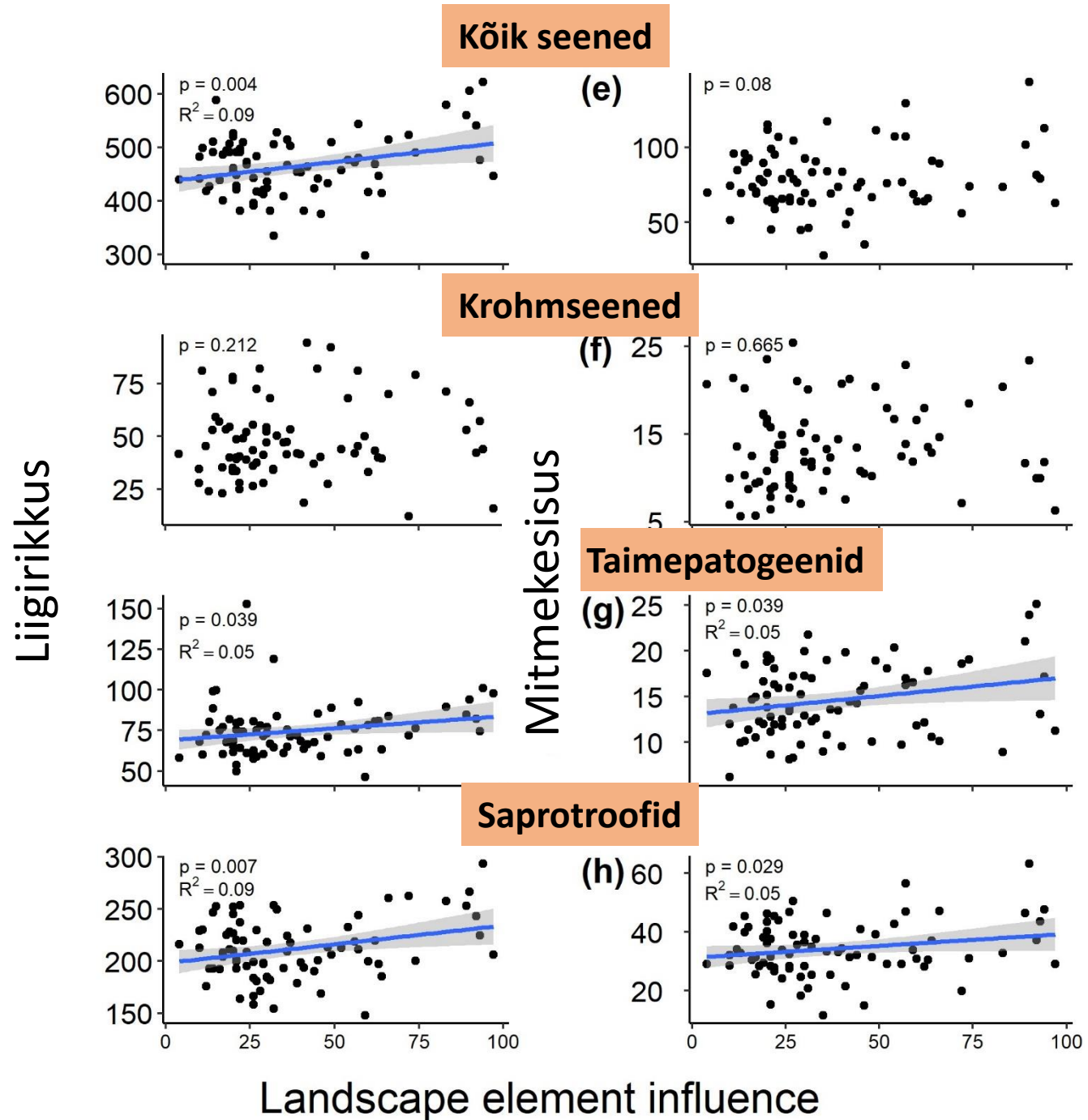
Maastikud

Maastikuelementide mõju mullaelustikule

- Kasutasime loodusliku kahjuritõrje ÕS teenuse kaardikihti
- Mitu % põllust on kaetud maastikuelementide mõjualaga
- **Mida rohkem maastikuelemente, seda suurem on mullaseente elurikkus**

Hästi, mis see tähendab?

- Aineringe, orgaanilise aine lagundamine, toiteainete vabastamine ja omastamine on **bioloogilised protsessid**
- Mida täielikum on mulla toiduahel, seda tõhusam on mulla aineringe ja taimede toitumine – mida see tähendab?
- Mulla toiduahela struktuur oleneb paljudest teguritest – **ei ole ühte kõige olulisemat, ega vähemolulist osa** (nagu ahelas ikka)
- Rikkaliku elustikuga mullas täidab sarnast funktsiooni palju erinevaid organisme – paindlikus ja vastupidavus muutustele
- Me teame mullaelustikust liiga vähe, et selle üksikuid elemente teadlikult kujundada – kasulikke mikroorganisme sisaldavad tooted?
- **Mullaelustikku toetavad majandamisviisid ja mitmekesised maastikud on ainus normaaloludes töötav lahendus mullaelustiku rikastamiseks**

Universaalsed võtted, mis toetavad elurikkust ja soodustavad mullaviljakust

- Talvine taimkate, vahekultuurid
- Mitmekesine **külvikord** (sh mitmekesised lühiajalised rohumaad)
- **Orgaanilised väetised** (sh haljasväetised)
- **Taimekaitse teadlik ja säästlik kasutamine***
- Mullahäiringu vähendamine*
- Mitmekesisust ja organismide liikumist soodustavad põlluservad
- Mitmekesised maastikud! Niidud põllumajandusmaastikes
- Mida rohkem neid võtteid samaaegselt rakendada, seda suurem kasu
- Esimene käik võiks olla alati majandamisvõte, mitte uus preparaat

Mis on mullaviljakus?

Kuidas me seda defineerime?

**Pikaajaline mullaviljakus,
süsinikuvaru säilimine/kasv
ja jätkusuutlik majandamine
elab siin**

Kuidas sinna jõuame?

